

29. emakeeleolümpiaadi juhend

30.08.2013

Õppeaasta:	2013/2014
Teema:	„Sõnavara õpilase pilguga“
Korraldaja:	Tartu Ülikooli (TÜ) eesti ja üldkeeleteaduse instituudi juures moodustatud olümpiaadi žürii koostöös TÜ teaduskooliga
Lisateave:	www.teaduskool.ut.ee/ekek, kristel.ress@paevakera.ee

Olümpiaadi võimalused ja teema

Olümpiaad on õpilasele väärtuslik võimalus panna proovile oma eesti keele teadmised, analüüsi- ja arutlusvõime. Uurimistöovoorus saab kasutada koolis kogutud teadmisi ja oskusi vaadelda iseseisvalt mõnd sõnavaravaldkonda, kasutades ühtlasi tänapäeva rikkalikke andmebaase ja toetudes senistele uurimustele. Ülesandevoorudeski on tarvis loovat lähenemist ja laia silmaringi, mitte üksnes kitsalt õpikust kogutud keeleadmisi. Kõigis voorudes hinnatakse ka õpilase enda keelekasutust ja stiilitaju teadusteksti loomisel.

Sõnavara on keele kõige kiiremini muutuv osa, mis võtab kergesti külge võõrmõjusid ning peidab endas huvitavat teavet meie eluolu kohta nii iidsetel aegadel kui ka tänapäeval. Nii kasutame vanima leksikakihi sõnu (nt *ema, jõgi, kaks, kuusk* ja *minia*) sõbralikult koos kõige uuemate laen- ja tsitaatsõnadega (nt *laikima, pointless*). Sõnavara saab liigitada veel näiteks kasutusviisi (suuline vs. kirjalik keel), piirkonna (üldkeel vs. murdekeel), kasutajaskonna (üldkeel vs. oskuskeel, släng, sotsiolekt) ja päritolu (omasõna vs. laensõna) alusel. Tähtis on ka žanri alusel jagunemine, sest näiteks suulise spordireportaaži väljendid ei sobi asisesse õpikuteksti ega kujundlikku kirjanduskeelde, ravimtaimeraamatust rääkimata. Kõiki neid sõnavaraliike püütakse hõlmata nii olümpiaadi uurimistööde teemade kui ka ülesandevoorude ülesannetega.

Iga päev uuenev sõnavara vajab pidevat jälgimist ja sellesse saavad õpilased uurimistöö kaudu oma panuse anda. Mõnegi teema puhul on õpilase vaatepunkt ilmselt erinev üliõpilasest või teadlasest uurija omast ning seepärast väga väärtuslik. Loodame, et sügavama huvi korral ja asjatundliku juhendaja toetusel kujuneb eesti keelest mõnegi õpilase jaoks eriala, mida tulla omandama ülikooli, kus saab teemasse põhjalikumalt süveneda. Sõnavara on algajal uurijal ühelt poolt lihtsam käsitleda kui mõnd muud keeletasandit, sest interneti- ja korpusseajastul on materjali koguda varasemast lihtsam. Teisalt tuleb ainese läbitöötamisel pühenduda nüanssidele ja teha endale selgeks leksika uurimise põhitõed.

Vanuserühmad ja vood

Arvestust peetakse kolmes vanuserühmas (7.–8. kl, 9.–10. kl ja 11.–12. kl) ja toimub kolm voot. Noorimast vanuserühmast valitakse lõppvootu pääsejad ainult piirkonnavootu kaudu, kahest vanemast vanuserühmast aga õpilase enda valikul kas piirkonnavootu (ülesandevoot) või uurimistöövootu (üle-eestiline arvestus) kaudu. Õpilane võib kasutada ka mõlemat võimalust, st osaleda nii piirkonnavootus kui ka kirjutada uurimistöö.

Ajakava

	Voot	Vanuserühm	Aeg	Korralduslik teave
↓	Koolivoot	7.–12. klass	2013. aasta sügis	Ülesanded koostatakse, nende lahendamine ja hindamine korraldatakse koolis kohapeal
↓	Piirkonnavoot	7.–12. klass	18. jaanuar 2014	Ülesanded ja hindamisjuhendi koostab olümpiaadi žürii (TÜ). Vootu korraldab ja töid hindab maakonna või linna ainesektsioon või Eesti Emakeeleõpetajate Seltsi osakond
↓	Uurimistöövoot (töö esitamise tähtaeg)	9.–12. klass	27. jaanuar 2014	Teemad esitab ja töid hindab olümpiaadi žürii (TÜ). Tööd esitada TÜsse paberil
○	Lõppvoot ja tulemuste selgumine	7.–12. klass	14.–15. märts 2014	Toimub TÜs, korraldab olümpiaadi žürii (TÜ). Õpilastele majutus-toitlustus tasuta

Kooli-, piirkonna- ja lõppvooru ülesannete

koostamisel lähtutakse asjaomase kooliastme kehtivast eesti keele ainekavast ja olümpiaaditeemast ning peetakse silmas ülesannete eakohasust. Ülesannetega mõõdetakse, kui hästi oskab õpilane analüüsida teemat, põhjendada ja kirjalikult väljendada oma seisukohti ning sünteesida eri valdkondade teadmisi.

Piirkonnavor

(st maakonna- või linnavor) kestab u 2,5 astronoomilist tundi. Töid hindavad piirkonnakomisjonid, kes koostavad osalejate üldpingerea kolme vanuserühma kaupa ja vormistavad tulemused protokollina. Iga komisjon saadab oma piirkonnavoru kümme paremat tööd ja protokoll 3. veebruariks 2014 (postitempli kuupäev) olümpiaadi žüriile TÜs (Jakobi 2, 51014 Tartu, ümbrikule märgusõna „Emakeeleolümpiaad“).

Lõppvoor

toimub Tartus kahel päeval (õpilastele tagab tasuta majutuse ja toitlustuse TÜ). Otsuse lõppvooru pääsejate kohta teeb olümpiaadi žürii (TÜ), kes avalikustab lõppvooru ajakava ja sinna kutsutud õpilaste nimekirja aadressil www.teaduskool.ut.ee/ekek ligikaudu kaks nädalat enne lõppvooru toimumist. Lõppvooru kutsutakse piirkonna- ja/või uurimistöovooru tulemuste üleriigilise üldpingerea alusel 80 õpilast järgmiselt:

- 7.–8. klassi 20 paremat õpilast piirkonnavorude põhjal;
- 9.–10. klassi 15 paremat õpilast piirkonnavorude põhjal ja 15 paremat uurimistöovooru põhjal;
- 11.–12. klassi 15 paremat õpilast piirkonnavorude põhjal ja 15 paremat uurimistöovooru põhjal.

Žüriil on õigus kutsuda lõppvooru alla 80 õpilase juhul, kui nõuetekohaseid uurimustöid ei esitata piisavalt, ja üle 80 õpilase juhul, kui voorude pingeridades on võrdse punktisumma saanud õpilasi.

Uurimistöovooru (9.–12. kl) teemavalik

Õpilasel on valida 13 uurimistöoteemat seitsmest sõnavaravaldkonnast. Uurimised esitada 27. jaanuariks 2014 (postitempli kuupäev) TÜ eesti ja üldkeeleteaduse instituuti (Jakobi 2, 51014 Tartu, ümbrikul märgusõna „Emakeeleolümpiaad“) paberil, A4-formaadis. Palume tutvuda uurimistöovooru juhendiga eraldi failis aadressil www.teaduskool.ut.ee/ekek.

Valdkond	Uurimistöo teema
Uued sõnad ja sõnade uus tähendus	1) 2010. aasta sõnause sõnade saatus 2) Võõrsõnade tähendusnihked 3) <i>kas</i> -liiteliste sõnade eripära
Kujundlik sõnavara	4) Kujundlik sõnavara õpilaste keeleteaduses
Internetikeele sõnavara	5) Internetikeele sõnavara ja selle võrdlus kirjakeele sõnavaraga 6) Slängisõnavara ühes vabalt valitud internetifoorumis
Suulise keele sõnavara	7) Uusimaid inglise laene koolinoorte sõnavaras
Ajakirjanduskeele sõnavara	8) Spordiajakirjanduse metafoorne või muu piltlik väljenduslaad 9) Hinnangulised nimisõnad ajakirjanduskeeles
Vana sõnavara	10) Arhaismid vabalt valitud eesti ilukirjandusteos(t)es 11) Murdesõnad ühes kirjandusteoses 12) Ravimtaimede ja raviainete nimetused August Wilhelm Hupeli teostes
Selge keele põhimõtted sõnavalikus	13) Selged sõnad õpikukeelde

Soovime õpilastele indu eesti keele uurimisel ja õpetajatele jaksu juhendamisel ning ootame aktiivset osalemist 29. emakeeleolümpiaadil!

Žürii nimel
Kristel Ress

29. emakeeleolümpiaadi žürii koosseis

2013/2014. õppeaasta

30.08.2013

Emakeeleolümpiaadi žürii on moodustatud Tartu Ülikooli eesti ja üldkeeleteaduse instituudi juurde.

Žürii esimees: professor Helle Metslang

Žürii liikmed:

- dotsent Külli Habicht
- assistent Karin Kaljumägi
- doktorant Andres Karjus
- dotsent Kersti Lepajõe
- doktorant Ann Metslang
- doktorant Maarja-Liisa Pilvik
- teadur Külli Prillop
- teadur Kristel Ress
- täiendõppe projektijuht Karin Soodla
- lektor Kadri Sõrmus
- teadur Tuuli Tuisk
- lektor Eva Velsker
- lektor Maigi Vija

Korraldusküsimused: teadur Kristel Ress, kristel.ress@paevakera.ee